

astăzi, în trecut se vorbea un grai slovac de tip central. Se pune întrebarea *de ce proveniență* sînt elementele slovace răsăritene din graiul vorbit azi în cele două comune?

Sînt posibile două explicații :

1) Printre primii slovaci care s-au stabilit la Borumlaca și Vărzari vor fi fost și slovaci originari din Slovacia de Răsărit, care vorbeau, deci, graiuri slovace răsăritene.

2) Elementele dialectale slovace răsăritene au putut să pătrundă în graiul inițial slovac-central din Borumlaca și Vărzari din localitățile învecinate cu populație slovacă Socet, Huta-Voivozi, Șinteu și Valea Tirnei, în care se vorbesc graiuri slovace răsăritene¹.

În legătură cu prima ipoteză se poate admite că o serie de elemente slovace răsăritene s-au răspîndit la Borumlaca și Vărzari în urma venirii unor coloniști și din Slovacia de Răsărit. După părerea noastră însă, în răspîndirea elementelor dialectale slovace răsăritene în Borumlaca și Vărzari un *rol hotărîtor* l-a jucat nu acest factor, ci *contactul* permanent cu graiurile slovace răsăritene vorbite în localitățile *învecinate* : Socet, Huta-Voivozi ș.a. În sprijinul acestei explicații pot fi invocate mai multe argumente.

a) Izvoarele istorice existente menționează ca puncte de plecare ale întemeietorilor celor două comune numai localități din Slovacia Centrală.

b) Felul de a vorbi al generației în vîrstă arată că în trecut graiul din aceste două comune avea un caracter slovac central *mult mai accentuat*, decît în prezent.

c) Toate particularitățile de tip slovac-răsăritean existente la Borumlaca și Vărzari se întîlnesc și în graiurile de tip slovac răsăritean din comunele învecinate : Socet, Huta-Voivozi, Șinteu ș.a.

Influența graiurilor slovace răsăritene din Socet, Huta-Voivozi și din alte localități cu slovaci din Bihor asupra graiului slovac central vorbit la Borumlaca și Vărzari s-a exercitat în urma mutării unei părți a populației din Huta-Voivozi, Șinteu etc. în localități cu așezare și sol mai favorabile, printre care se numără și Borumlaca și Vărzari. Acest proces are loc de altfel și în prezent. Prin urmare, la Borumlaca și Vărzari amestecul dintre graiurile slovace de tip central și răsăritean nu s-a încheiat încă. Se poate constata o tendință puternică de răspîndire și întărire a elementelor slovace răsăritene. Paralel cu aceasta, o serie de trăsături dialectale de tip slovac central dispar treptat. Aceasta însă nu înseamnă că graiul slovac central *este înlocuit complet* de graiurile slovace răsăritene. Multe elemente dialectale de tip slovac central manifestă o puternică tendință de conservare.

* * *

În rîndurile de față vom enumera numai *cîteva* din trăsăturile dialectale ale graiurilor din Borumlaca și Vărzari, trăsături din care se vede că în acest grai coexistă *două sisteme* dialectale : unul slovac central și unul slovac răsăritean.

¹ În graiurile slovace din comunele Socet, Huta-Voivozi, Șinteu, Valea Tirnei se întîlnesc și particularități slovace centrale. Totuși, în ceea ce privește *caracterul lor general*, graiurile din aceste localități sînt graiuri slovace răsăritene.